

In search of democracy 3.0

STICHTING NIEUWE
HELDEN / ARSENAAL /
ZUIDELIJK TONEEL

Oefenen voor een nieuwe democratie

Siebren Nachtergaele

Gezien op 06 augustus 2019
Kunstencampus aan Zee, Oostende
TAZ#19

Zo goed als de hele westerse wereld onderschrijft het belang van democratie. Toch hebben we er daarom nog geen helder idee over. De live onderzoeks-performance 'In Search Of Democracy 3.0' van Stichting Nieuwe Helden, Arsenaal en Zuidelijk Toneel geeft je de kans democratie collectief te herdefiniëren, of desgevallend met de grond gelijk te maken. Het inspireert je om achteraf actief mee vorm te geven aan dat ding dat we democratie noemen.

08 AUGUSTUS 2019

De groep rond Stichting Nieuwe Helden (SNH vanaf nu) deed het afgelopen jaar in heel Europa onderzoek naar de uitdagingen en toekomstmogelijkheden van hedendaagse democratieën. Dat resulteerde niet enkel in deze interactieve liveperformance, maar ook in een reeks documentaires (te zien op TAZ#19), een lezing en een online kennisplatform. Bij de liveperformance maken Lucas De Man, Sarah Eisa, Willy Thomas en Niels Kuiters de dienst uit.

"Democracy is the worst form of government, except for all the others." Dit beroemde aforisme van Winston Churchill is er maar één in een hele reeks uitspraken over democratie, die in een muzikale mix weergalmen door de boxen als je de zaal betreedt. Zo is er ook deze van Lisa Simpson van de tekenfilmserie 'The Simpsons': 'A little girl is losing faith in democracy'. Dat is de hete aardappel vandaag. Het vertrouwen in de democratie taant in het Westen. Ze is niet langer vanzelfsprekend. Recente verkiezingsuitslagen liegen er niet om. Onderzoek wees zelfs uit dat het verlangen naar sterke of autoritaire leiders groeit.

Na deze 'opwarming' brengt Niels Kuiters een interactieve geschiedenisles over de oorsprong en ontwikkeling van de democratie. De belangrijke historische fasen verschijnen als kaartjes op een tijdslijn, die als een blauw koord over het podium gespannen is. Anders dan we leerden op de middelbare school, ontstond de democratie niet in 508 v.o.t. in Athene, maar gaat ze terug tot de Feniciërs. Nog verder terug in de tijd heb je de native Australians of 'Azzi', die hun samenleving democratisch organiseerden.

Ideeën als gelijkheid en vrijheid blijken eeuwenoud. Democratie beperkte zich ook niet tot stemmen. Consensus vond men door een ruim maatschappelijk debat. 40.000 jaar geleden was bij de Azzi zelfs ruimte voor emotionele argumenten, en hield men ook rekening met de rechten van planten en dieren. Democratie, zo maakt Kuiters ons diets, is dus geen westerse uitvinding. Ideeën rond democratische structuren vind je overal en zijn van alle tijden. Participatie is het kernbegrip, dialoog en inspraak de voornaamste bouwstenen.

Daarover gaat het publiek daarna in gesprek. De vier performers slagen er wonderwel in om dat in een open en toegankelijke sfeer te laten gebeuren door een combinatie van muziek, humor en enthousiasme. Eerst nodigen ze je uit om met je buurman of buurvrouw in dialoog te gaan. Als dat veilig genoeg voelt kan je ook voor een grotere groep het woord te nemen. Dat hoeft niet letterlijk te gebeuren. Bij de ingang kreeg elke bezoeker een rood, een groen en een blauw kaartje, dat staat voor 'ik ben het eens', 'ik ben in dubio' of 'niet eens'. Dat simpele middel komt voortdurend van pas om te peilen naar de mate waarin het publiek akkoord gaat met stellingen of uitspraken van anderen. Je waant je al snel in een politieke tribune. Lucas De Man lijmt alles als presentator-performer met verve aan elkaar en houdt het tempo erin.

Maar vergis je niet: deze democratie streeft niet per se naar de consensus die de Azzi betrachtten. 'Dissensus', of: het georganiseerde meningsverschil, is misschien wel belangrijker. Eerst moet het publiek bepalen wat essentieel is voor het soort democratie die we willen. Daarna wordt er gedebatteerd en gestemd over de vraag of de huidige democratie daarbij aansluit. Uitspraken en resultaten van de stemming verschijnen op een scherm achteraan het podium. Elke vraag en actie wordt bewaakt met een timer. Dat houdt de schwinging erin. Wie 'tegen' de inrichting van ons democratisch bestel is, en een rood kaartje opstak, mag plaats nemen op de bühne. Vanaf die plek mag hij of zij dan, zoals de Spartanen destijds, zijn pijlen richten op de Atheners in de zaal. Dat schietspel lokt wederzijds vurige stellingnames uit, die eindigen als een vlamvend politiek debat. Wordt politiek hier herleid tot theater of verwordt theater politiek?

Daarna volgt de vraag hoe we de huidige democratie kunnen verbeteren. SNH doet enkele voorstellen, waarvoor het inspiratie vond bij Participedia: een platform om kennis rond publieke participatie en democratische innovatie te delen. Maar liefst 2054 projecten vind je daar. Een voorbeeld: verkiezingen vervangen door loting. In Duitstalig België loopt al een experiment in die zin, het 'Ostbelgien Model'.

Die 2054 voorstellen deelde de Stichting op in zes categorieën: 1. Betere afstemming (geel); 2. Tussen de mensen (oranje); 3. Betrokken kiezen (blauw) 4. Grondbeginselen van nu (rood) 5. Van kinds af aan (paars) en 6. Meer dan de mens (groen). Ze worden voorgesteld als zes grote gekleurde cirkels op het podium. Wanneer alle toeschouwers een van die cirkels kiezen, ontstaat als het ware een democratie in het klein.

SNH werkte de zoektocht naar een 'democratie 3.0' zowel inhoudelijk als vormelijk secuur uit. Ze zijn er ook bijzonder beducht voor dat niemand uit de boot valt, want een democratie kan je maar vormgeven of heruitvinden als iedereen mee is. Lucas De Man vraagt dan ook luidop of iemand zich niet gezien of gehoord voelt. Niemand reageert. Misschien durft niemand het? Net de mensen die zich niet gehoord voelen houden zich, en dan vooral in de wereld buiten dit theater, immers ook vaak gedeisd. Denk maar aan mensen zonder 'papieren', met weinig financiële mogelijkheden, of mensen die minder mobiel

zijn.

De voorstelling roept ook dat soort gedachten op, en slaat zo een brug naar de 'echte wereld'. De democratie in het klein die hier ontstond, blijft zo vormelijk én inhoudelijk nazinderen.